

He Pānui mō Te Tautoko i ngā Mōrehu Hōia 2015 (He Rārangi Tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme)

Hāngai tonu ki te wāhanga 34(1) o Te Ture Tautoko Mōrehu Hōia 2014, tēnei te Minita Āhuatanga Mōrehu Hōia te tuku i tēnei pānui.

Ngā Kōrero o Roto

Whārangi

1 Ingoa

2 Rārangi Tika Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme kua whakaaetia

Rārangi

Rārangi tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme

He Pānui

1 Ingoa

Whakapātanga tautoko Mōrehu hōia (Te Rārangi Tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme) 2015

2 Kua whakaaetia te Rārangi Tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme.

Kua whakaaetia te Rārangi Tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme e tuhia nei i te Rārangi.

Rārangi

Rārangi Tika Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme

Wāhanga 1

Kupu Whakataki

1 He Whakamārama

Kua oti te whakarite i tēnei Rārangi Tika Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme i raro anō i te wāhanga 34(1) o Te Ture Tautoko i ngā Mōrehu Hōia 2014 (te Ture).

Rārangi

Te Pānui Tautoko Mōrehu Hōia (Te Rārangi Tika Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme) 2015

2 Te Tīmatanga

Ka whai mana tēnei rārangi i te rā tonu i muri mai i te rā ka whakaaetia te Rārangi e te Minita mō ngā Take Hōia.

3 Te Pānga o te Rārangi

Ko tēnei Rārangi mā tētahi tangata e tono ana, kua whiwhi rānei i tētahi momo āheinga i raro i te Ture (e kīia nei i roto i tēnei Rārangi he kaikerēme). Ka pā tēnei Rārangi ahakoa he mōrehu hōia te kaikerēme, te hoarangatira rānei o tētahi mōrehu hōia, te tamaiti, te hoapori rānei o tētahi mōrehu hōia.

Ka tukua e tēnei Rārangi ētahi tika ki ngā mōrehu hōia me ētahi atu kaikerēme, ā, ka uta herenga hoki ki runga i Te Tira Ahu Ika a Whiro (VANZ) mō te āhua o te whakahaere a VANZ i ngā kaikerēme.

Kāore e whai mana tēnei Rārangi ki ngā tautohe āheinga i raro i te Ture, engari ka mahia tonutia aua tautohe i raro i ngā hātepe o te Ture.

I runga anō i te wāhanga 32(2) o te Ture, ka noho ngā tika me ngā here i roto i tēnei Rārangi —

(a) hei āpitihanga ki ētahi atu tika o ngā kaikerēme i raro i te Ture, i tētahi atu ture rānei, i te ture ahuwānui rānei:

(b) hei āpitihanga ki ētahi atu here o VANZ i raro i te Ture, tētahi atu ture, i te ture ahuwānui rānei:

(c) e kore e pā ki ngā āheinga me ngā haepapa o ngā kaikerēme i raro i te Ture, tētahi atu ture, i te ture ahuwānui rānei.

Kāore ngā here, ngā haepapa, me ngā āheinga o ngā kaikerēme e tuhia atu ana i te Ture, e rerekē. I tua atu i tēnei, ka noho tonu ki ngā kaikerēme ō rātou tika, haepapa hoki i raro i tētahi atu ture, i te ture ahuwānui rānei, e noho nei hei whakaruruhau mō te tari o te Toihau Hauora, Hauātanga; Te Tari o Te Kaitiaki Mana Tangata, ki Te Tari o Mana Mātāpono Matatapu rānei.

Waihoki, hei āpitianga ngā here o VANZ i raro i tēnei Rārangi, ehara ki te whakakapi, mō te here o VANZ ki āna tūmahi me te kawē i tōna mana i runga anō i ngā mātāpono kua tuhia ki te wāhanga 10 o Te Ture.

Me tautuku tonu ngā tāngata whakakanohi i a VANZ, i raro i te mana o VANZ rānei, ki tēnei Rārangi i roto i ā rātou mahi me ngā kaikerēme.

Kāore te horanga ratonga taurima i te kapi i tēnei Rārangi, ka kapi tonu tērā i te Rārangi o Ngā Tika Kiritaki Ratonga Hauora, Hauātanga hoki. Waihoki, katoa ngā taurimatanga me ngā ratonga hauātanga ka hokona e VANZ ka kapi i te Ture mō ngā Paerewa Ratonga Hauora, Hauātanga hoki, me ngā Ratonga Hauātanga, Hauora Hoki (Haumarutanga) 2001.

Veterans' Support (Rārangi of Veterans' and Other Claimants' Rights) Notice 2015

Kāore e kapi ngā mahi tahi a Te Kāporeihana Āwhina Hunga Whara ki ngā kaikerēme, hei tauira, mō ngā wāhanga ka noho te haepapa mō te whakahaere kerēme me te hora āheinga ki ngā kaikerēme wāhanga 87 ki tā te Ture a te Kāporeihana. Ko ngā mahi tahi a Te Kāporeihana me ngā kaikerēme ka kapi i te Rārangi Tika o ngā Kaikerēme a Te Kāporeihana Āwhina Hunga Whara.

Ka taea te tāpae take i raro i tēnei Rārangi mō ngā mahi i waenga i a VANZ me ngā kaikerēme mehemea i mahia i taua rā tonu, i te rā o muri mai rānei i te whakamananga o tēnei Rārangi.

4 Te Whāinga o te Rārangi

Ko te whāinga o tēnei Rārangi he whakatutuki i ngā tūmanako tōtika o ngā mōrehu hōia, me ētahi atu kaikerēme mō te āhua o te whakahaere a VANZ i ngā kerēme.

Kāore tēnei Rārangi e kī mehemea he āheinga tō tētahi kaikerēme i raro i te Ture, te momo, te taumata rānei o ngā āheinga e herea nei a VANZ kia hora i raro i te ture, nā te mea mā te Ture tonu ēnei e whakahua.

5 Te Wairua o te Rārangi

Ka whakatenatena tēnei Rārangi i ngā hono pai i waenga i a VANZ me ngā mōrehu hōia, me ētahi atu kaikerēme. E pai ai te āwhina a VANZ i ngā kaikerēme, me mātua noho mai he hono kōtui i runga i te whakapono, te whakautē, te māramatanga me te whāinga wāhanga. Me mātua mahi tahi ngā kaikerēme me VANZ, otirā mō te hātepe whakamauora, he tino nui tēnei. Ko tā tēnei rārangi he whakaatu i ngā tikanga mō te mahi a VANZ ki ngā kaikerēme, kia whiwhi ai rātou i te taumata teitei rawa ka taea mō ngā ratonga me te tautika.

6 Ngā Tautuhitanga

Kei tēnei rārangi,—

Ko te **Ture** ko te Veterans' Support Act 2014

kaikerēme- ko tētahi tangata ahakoa ko wai ka tonu, kua whiwhi rānei i tētahi āheinga i raro i te Ture, ahakoa he mōrehu ia, he hoa rangatira rānei o tētahi mōrehu, te tamaiti, te hoapori rānei o tētahi mōrehu, ā, he pērā anō hoki te tikanga ki a **koe me tāu/tōu, āu/ōu, tō/ō**

ko te tikanga o te **āpiha arotake** he tangata i tohua hei kawē arotake e ai tā te Wāhanga 6 ko te tikanga o **VANZ** ko taua tikanga e tuhia ana i te Wāhanga 7 o te Ture, ā, he pērā anō hoki te tikanga o **mātou**

Ko te tikanga o **mōrehu hōia** ko tērā i tuhia atu i te wāhanga 7 o te ture.

Wāhanga 2

Ngā tika o ngā kaikerēme me ngā here o VANZ

E tuhia ana ngā tika e 8 o ngā mōrehu hōia me ērā atu kaikerēme me ngā herenga hāngai o VANZ i raro iho nei.

Tika 1

Kia āta manaakitia pērā tonu i te tangata whai mana tōu tika

Rārangi

Te Pānui Tautoko i Ngā Mōrehu Hōia (Te Rārangi Tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme) 2015

- (a) Ka manaakitia koe e mātou hei rangatira, hei hoa.
- (b) Ka manaakitia koe e mātou me te pono, te tika hoki o ā mātou mahi.
- (c) E mārama ana mātou kei te pīkau pea koe i ētahi taumahatanga ā-tinana, ā-pāpori, ā-taha moni rānei.

Tika 2

Ka āta manaakitia koe kia tika, kia rangona hoki ō whakaaro.

(a) Ka tika tā mātou manaaki i a koe.

(b) Ka whakarongo mātou ki a koe, ka whakaaro nui ki ō kōrero.

(c) Ka tino kitea e mātou tētahi hauātanga kua pā pea ki a koe, me te aro nui anō ki taua āhuatanga.

(d) Ka manaakitia e mātou ngā mōrehu hōia kia taurite te titiro, ahakoa te teitei o te tūranga, ngā mahi hōia, ngā wheako pae pakanga rānei.

Tika 3

He tika ōu kia manaakitia tōu tuakiri ahurea me tō whakapono whaiaro e te tangata kē.

(a) Ka āta manaaki mātou, ka aro nui hoki mātou ki ngā ahurea, ki ngā uara me ngā whakapono katoa.

Tika 4

He tika ōu kia whai kaitautoko takitahi, neke atu i te kotahi tāngata tautoko rānei, i tō taha.

(a) Ka pōwhiritia koutou ko tō kaitautoko, ko ō kaitautoko rānei, mehemea ka taea te kī ka noho haumaruru te katoa i roto i ēnei mahi.

Tika 5

He tika ōu ki te whakawhitiwhiti kōrero whai hua.

(a) Ka whakawhiti kōrero mātou ki a koe i runga i te ngākau tuwhera, kia pono, kia whai hua hoki.

(b) Ka kamakama tonu tā mātou whakautu i ō pātai i te wā tika.

(c) Ka tautokona koe e mātou mā te hora ratonga whakamāori, ki te kore koe e āhei te kōrero Ingarahi.

(d) Ka hora kōrero mātou ki a koe ka taea e koe te whāwhā mai, i runga i te kakama.

Tika 6

He tika tōu kia āta whakamōhiohia koe mō ngā take katoa.

- (a) Ka hora tohutohu mātou me pēhea te tāpae kerēme i raro i tēnei Ture.
- (b) Ka whakamōhio haere tonu mātou i a koe mō ngā āhuatanga katoa.
- (c) Ka horaina e mātou ngā kōrero katoa, ngā kōrero tika hoki mō tō kerēme, ō āheinga, ō herenga me ō haepapa.
- (d) Ka whakamōhiohia koe mehemea ka rerekē tō āheinga.
- (e) Ka hoatu kōrero mātou ki a koe he pēhea tā mātou hora i ā mātou ratonga, me pēhea hoki te whai atu.
- (f) Ka whakawhiti kōrero mātou ki a koe mō ngā wātaka e manakotia ana.
- (g) Ka whakamōhiohia koe mō ō tika mō te arotake me te pira i raro i te Ture.

Tika 7

Kia āta manaakitia koe pērā tonu i te tangata whai mana.

- (a) He mea nui tō noho tūmataiti.
- (b) Ka ū mātou ki ngā ture hāngai katoa e pā ana ki te tūmataiti.
- (c) Ka whakawāteatia ō kōnae mōhioanga ki a koe, i runga anō i tā te ture.

Tika 8

He tika ōu ki te tāpae nawe.

- (a) Ka mahi tahi tonu tātou ki te whakatika i ngā raruraru me ngā āwangawanga.
- (b) Ka whakamōhiohia koe mō ngā whiringa kei te wātea mō te whakatau raruraru, āwangawanga hoki.
- (c) Ka whakamōhiohia koe mō te hātepe tāpae nawe, me ngā wātaka māori noa mō te whakahaere i ngā nawe.

Wāhanga 3

Te whakatutuki i ngā raruraru me ngā āwangawanga, mō te tāpae me te whakarongo hoki ki ngā nawe

Tā tēnei Rārangi he whakatau atu i tētahi anga mō te whakaoti i ngā raruraru me ngā āwangawanga e pā ana ki ngā tika me ngā herenga e tuhia atu nei i te Wāhanga 2 o tēnei Rārangi, me te tukanga hei whai mō ngā nawe, mō te tūpono ara mai o tētahi raruraru, āwangawanga rānei e kore e taea te whakatau e VANZ.

1 Tirohanga Whanui

Ka taea e tētahi mōrehu hōia, e tētahi kaikerēme rānei —

(a) te whakamōhio mai i tētahi raruraru, āwangawanga rānei ki te tangata e kōrero nei te kaikerēme ki VANZ, ki te kaiwhakahaere rānei o taua tangata, ka taea te whakaoti, te whakatika rānei, me te kore tētahi whakatau i puta:

(b) mehemea kāore te kaikerēme i te whakapono kua whakaotingia e VANZ te raruraru, te āwangawanga rānei, ka taea te tāpae nawe ki te ratonga nawe, ā, hei reira ka whakaputaina he whakatau.

2 Ko te hātepe hei whai mō te whakaoti i ngā raruraru me ngā āwangawanga

Ka taea e tētahi mōrehu hōia, tētahi atu kaikerēme rānei te whakamōhio i tētahi raruraru, āwangawanga rānei mō ngā tika me ngā here kua tuhia nei i te Wāhanga 2 ki te tangata e kōrero nei te kaikerēme ki a VANZ, ki tōna kaiwhakahaere rānei. Ka taea te whakamōhio ā-tuhi, ā-waha rānei i tētahi raruraru, āwangawanga rānei.

Ka mahi a VANZ ki te whakaoti ki te whakatika hoki i ngā raruraru me ngā āwangawanga, me te rapu i te huarahi whakamua. I tēnei wāhanga o roto i te hātepe, ka whakamōhio atu a VANZ i te kaikerēme mō —

(a) ngā ara i whāia mō te raruraru, te āwangawanga rānei a te kaikerēme; me

(b) te hātepe mō te tāpae nawe, mehemea kāore te kaikerēme i te whakapono ki te whakaotinga.

Mehemea kāore te kaikerēme e whakapono kua tutuki ngā raruraru, āwangawanga e VANZ, ka taea e te kaikerēme te whakatau ki te tāpae i tētahi nawe, kāore rānei.

3 Ko te hātepe mō te tāpae nawe

Me tāpae tētahi nawe e pā ana ki ngā tika me ngā herenga e tuhia atu nei i raro i te Wāhanga 2 ki te ratonga nawe.

Ka noho te ratonga nawe hei wāhanga tonu o VANZ, ka riro māna e whakahaere, e whakatau ngā nawe i raro i tēnei Rārangi. Ka mahi tautika, ka mahi tōkeke hoki te ratonga nawe, māna e āta whiriwhiri ngā taunakitanga, ngā whakaaro o te kaikerēme, me ngā whakaaro o VANZ.

Ka taea tētahi nawe te tāpae atu ki te ratonga nawe mehemea —

(a) kua whakamōhiohia e te kaikerēme te raruraru ki te tangata e kōrero nei te kaikerēme i roto i VANZ, ki te kaiwhakahaere rānei o taua tangata; ā,

(b) kāore te kaikerēme i te whakaaro kua whakahaeretia, kua whakaotingia hoki e VANZ te raruraru, te āwangawanga rānei.

Ka taea te tuku nawe mā te tuhi, mā te kōrero ā-waha rānei. Me āta tuhi mārire te kaikerēme i tāna nawe, i muri tata mai i te tāpaetanga o tētahi nawe ā-waha.

Ka āhei te ratonga nawe te whakakāhore ki te wherawhera i tētahi nawe mehemea —

(a) he tika kē kia whakahaeretia te nawe e tētahi atu tari pēnei i Te Tari o te Toihau Hauora, Hauātanga (Health and Disability Commissioner). Mō ērā āhuatanga, ka tohutohu te ratonga nawe ki te kaikerēme mō ngā hinonga tika hei rapunga āwhina:

(b) e pā ana te nawe ki tētahi whakatau nā VANZ mō te āhei o te kaikerēme i raro i te Ture, e kore e kapi i tēnei Rārangi. Mō ēnā āhuatanga, ka tohutohu te ratonga nawe i te kaikerēme mō ngā nawe i raro i te Ture e pā ana ki ngā āhuatanga i whakamōhiohia atu i roto i te nawe:

(c) ka anga atu te nawe ki tētahi take taurite ki tētahi nawe kua tāpaetia i mua, kua whakawākia hoki, ā, kāore i pono te wairua o te nawe, tētahi, kāore te kaikerēme i tāpae mai i ngā kōrero katoa e tika ana kia mārāma ki te ratonga nawe. Mō ēnā tū momo āhua, ka whakaatu atu te ratonga nawe ki te kaikerēme kīhai te nawe i whakaaetia kia haere.

Mehemea ka whakahē te ratonga nawe ki te wherawhera i tētahi nawe, ka whakamārama atu te ratonga nawe ki te kaikerēme i te —

(a) whakatau a te ratonga nawe ki te whakakāhore ki te wherawhera (me ngā take hoki o taua whakatau); me

(b) te tika o te kaikerēme kia arotakea anō te whakatau he aha te whakakāhore i te wherawhera.

4 Te hātepe mō te whakahaere i ngā nawe

Mā te ratonga nawe e—

(a) whakaputa kōrero ā-tuhi mō te taenga atu o te nawe;

(b) whakaatu ngā hātepe tāpae nawe ki te kaikerēme me ngā wātaka māori noa mō te whakahaere i te nawe;

(c) piri ki ngā ture katoa o te whakawā tika i te tangata;

(d) kawē i ngā here hāngai katoa i roto i tēnei Rārangi mō te tango nawe;

(e) wherawhera nawe;

(f) tohutohu atu te kaikerēme mō ētahi o ngā take, pēnei i ngā āheinga ehara i te take tika mō raro i tēnei Rārangi, me te tohutohu i te kaikerēme ko wai mā tāna hei whakapā atu kia whakatau i aua take.

Mehemea ka ara ake he take e pā ana ki te tutukitanga mahi o tētahi kaimahi a VANZ, i roto i ngā mahi wherawhera i tētahi nawe ki a VANZ, ka whakahaeretia ērā i raro i ngā kaupapa here pūmanawa tangata me ngā hātepe o te rā a Te Ope Kātua o Aotearoa, me te aro tika anō ki ngā ture whiwhinga mahi e hāngai ana. E kore ērā take e whakahaeretia i raro i ngā whātoro rongoā e wātea ana i raro i tēnei Rārangi.

5 Ngā Whakataua

Mā te ratonga nawe e whakaputa tāna whakataua mō te nawe. Ka puta ā-tuhi te whakataua, ā, māna e whakapā—

(a) (b) (c) mehemea kua hē ngā mahi a VANZ i raro i tēnei Rārangi; ngā take mō tāna i whakataua ai; mehemea kua hē, he aha ngā whakatikatika, ngā mahi rānei kua tuhia ki te Wāhanga 4 e tika ana mehemea ka hāngai.

Waihoki, ka tautohu te whakataua he tika tā te kaikerēme ki te arotake i taua whakataua, i runga anō i ngā whakaritenga o te Wāhanga 6.

Wāhanga 4

Ngā whakatikatika e wātea ana i raro i te Rārangi

Me ka kitea kua hē ngā mahi i raro i tēnei Rārangi ka āhei te ratonga nawe ki te whakahau i a VANZ, mō ngā wāhanga e tika ana, kia —

(a) horaina he whakapāha ā-tuhi, ā-waha rānei:

(b) tuku atu i tētahi whakamārama ā-tuhi o ngā āhuatanga katoa:

(c) tūtaki ki te kaikerēme ki te whiriwhiri i ōna whakaaro, ki te rapu putanga hoki, me te kaitautoko, ōna kaitautoko rānei, ina manakotia kia pērā:

(d) tukuna atu ētahi whakamārama ki te kaikerēme, e tino mārama ai—

(i) te kerēme me ōna āheinga

(ii) ngā tika mō te arotake me te pīra:

(iii) ētahi atu ture, ratonga hoki e hāngai ana, me ngā wātaka:

(e) whakawātea i tōna kōnae ki te kaikerēme;

(f) whakapuare i ngā ara whakawhiti kōrero mā te whakautu ki ngā pātai me ngā inoi katoa:

(g) hora ratonga whakamāori reo.

I tua atu i tērā, ka taea e te ratonga nawe te tohutohu ētahi atu mahi whakatikatika, mō ngā mea e hāngai ana.

Wāhanga 5

Te aro atu ki ngā āhuatanga

I tua atu i te tāpiritanga o ngā whakatikatika ki ngā rongoā i te Wāhanga 4, mā VANZ e whakaoti ngā tukunga iho o ngā mahi hē ka ara ake mā te—

tātari me te aroturuki i ngā take i ara ake i te hātepe tāpae nawe;

- b. tautohu i ngā āwangawanga mō ngā kaupapa here me ngā hātepe o te wāhi mahi;
- d. hāpai i ngā whakatikatika me te whakaoti i ngā raruraru katoa i muri atu e pā ana ki ngā kaupapa here me ngā hātepe o te wāhi mahi; me te
- f. whakamōhio i te kaikerēme kua whakatikangia ērā āhuatanga.

Wāhanga 6

Te tika o te kaikerēme kia arotakea te take

Ki te mea e whakahē ana tētahi mōrehu hōia, kaikerēme atu rānei mō tētahi whakatau a te ratonga nawe kei tēnei Rārangi, ka taea e te kaikerēme te tono kia arotakea taua whakatau. Ko te arotake mō tētahi whakatau i raro i tēnei Rārangi ka kapi i tēnei Wāhanga. Kāore te Wāhanga Whāiti 2 o te Wāhanga 7 o te Ture e pā ana ki ngā whakatau i raro i tēnei Rārangi. Ka hora mōhiotanga te ratonga nawe mō te hātepe arotake ki te kaikerēme.

1 Te tono mō tētahi arotake o ngā whakatau i raro i tēnei Rārangi

Ka taea e tētahi kaikerēme te tono kia arotakea te whakatau a te ratonga nawe i raro i tēnei Rārangi.

Me tāpae ā-tuhi tētahi tono mō tētahi arotake, me ū hoki ki ngā whakaritenga nā VANZ i whakatakoto mō tēnei kaupapa. Me āta tautohu māriri te tono—

- (a) te whakatau kaore e whakaaetia ana e te kaikerēme; me
- (b) ngā take i kore ai te kaikerēme i whakaae ki te whakatau.

Kia tae atu tō tono nawe ki te ratonga nawe i roto i te 3 marama o te whakapātanga. Ahakoa tērā, ka taea tonu te tono mehemea ka whakapono te āpiha arotake i ara ake ētahi take ehara i te kaikerēme.

2 Te āpiha arotake

Me kawe ngā arotake i raro i tēnei Wāhanga e tētahi āpiha arotake.

Ko te āpiha arotake he tangata noho motuhake i waho rawa o VANZ, ka kopoua e Te Amokapua o Te Ope Kātua o Aotearoa hei whakahaere arotake.

3 Te hātepe mō te whakahaere i ngā tono mō tētahi arotake i raro i tēnei Rārangi

Ina whiwhi te ratonga nawe i tētahi tono mō tētahi arotake, māna e—

- (a) whakaputa kōrero mō te taenga atu o te nawe;
- (b) tuku atu te tono ki tētahi āpiha arotake i roto i te wā poto rawa ka taea;
- (c) whakamōhio te kaikerēme mō te hātepe arotake me ngā wātaka tērā pea ka tūponotia mō te whakahaere i te tono mō tētahi arotake.

Me whakahaere te āpiha arotake i tētahi arotake o te nawe, te whakatau a te ratonga nawe, me ngā take kāore te kaikerēme e whakaae ki te whakatau.

Me pēnei anō te āpiha arotake, me—

- (a) mahi motuhake;
- (b) whai i ngā ture mō te whakawā tika i te tangata;
- (c) tautuku ki ngā herenga katoa e hāngai ana i roto i tēnei Rārangi.

Mō ērā atu āhukatanga katoa, ka waiho mā te āpiha e kawe te arotake ki tāna e tika ana. Hei tauira, ka āhei te āpiha ki te—

- (a) tono i ētahi atu kōrero mai i te kaikerēme, i a VANZ rānei;
- (b) hui tahi me te kaikerēme me VANZ, hui takitahi, hui takirua rānei.

4 Ngā whakatau arotake

Ka whakaputaina e te āpiha arotake tētahi whakatau mō te tono arotake, i te 30 rā i muri i te rā whiwhi i te tono mō tētahi arotake i te ratonga nawe.

Ka puta ā-tuhi te whakatau, ā, māna e whakaatu—

- (a) mehemea kua hē a VANZ i raro i tēnei Rārangi;
- (b) ngā take mō taua whakatau;
- (c) me he hē, he aha ngā whakatikatika, ngā mahi rānei i tautuhitia rā i te Wāhanga 4 e tika ana.

Wāhanga 7

Karekau he pīra

Karekau he tika kia pīra i muri i te whakataua a te āpiha arotake i raro i tēnei Rārangi.

Wāhanga 8

Te Mana o te Rārangi

E kī ana te Wāhanga 36 o Te Ture ka noho tēnei Rārangi ka taea te whakakāhore mō ngā take o te Ture mō ngā Ture o Te Motu 2012.

Ko te rā o tēnei puka i whakapiria i Pōneke i tēnei rā o 2015.

Te Minita mō ngā Take Ika a Whiro

He whakamārama poto

Ehara tēnei tuhinga poto i te wāhi o tēnei pānui, heoi anō tāna he tūtohu i tōna pānga whānui.

Ko tā tēnei pānui he whakaae ki Rārangi Tika o ngā Mōrehu Hōia me ētahi atu Kaikerēme, ā, nā Te Minita mō ngā Ika ā-Whiro tēnei i whakaputa. Ka mana tēnei Rārangi hei te rā tonu i muri i te rā i whakaaetia ai te Rārangi.